



LIETUVOS BANKAS

Lietuvos Respublikos Seimo
kanceliarijos Seimo posėdžių
sekretoriatui

2018-05-11 Nr. Reg. numeris
I 2018-05-08 Nr. S-2018-3559 (KL-24)

ATSAKYMAS Į SEIMO NARIŲ RAŠYTINĮ KLAUSIMĄ Nr. 410-KL-24

Lietuvos bankas pagal kompetenciją pateikia atsakymus į Jūsų 2018 m. gegužės 8 d. pateiktą rašytinį paklausimą dėl Lietuvos darbo jėgos trūkumo ir demografinių problemų.

1. Ar Jūsų institucija yra atlikusi skaičiavimus, kaip per artimiausius 10 metų keisis Lietuvos gyventojų skaičius ir kvalifikuotos darbo jėgos kiekis, jeigu nebus daroma jokių esminių reformų?

Lietuvos bankas yra atlikęs ir paskelbęs Lietuvos demografijos analizę ir prognozes 2015 m. gruodžio mėn.¹ ir 2017 m. birželio mėn.² Lietuvos ekonomikos apžvalgose. 2017 m. birželio mėn. apžvalgoje paskelbtos gyventojų, darbingo amžiaus (15–64 m.) gyventojų ir darbo jėgos prognozės pateiktos 1 lentelėje.

1 lentelė. Gyventojų skaičiaus ir darbo jėgos prognozės

	2018 m. sausio 1 d., tūkst.	Pokytis, tūkst.										2028 m. sausio 1 d., tūkst.
		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Gyventojų skaičius	2 810,1	-29,3	-28,3	-27,3	-26,5	-25,9	-25,3	-24,8	-24,5	-24,2	-23,9	2 550,1
Darbingo amžiaus (15–64 m.) gyventojų skaičius	1 835,3	-31,0	-31,9	-32,2	-31,4	-32,9	-33,0	-31,2	-31,0	-30,2	-27,1	1 523,4
Darbo jėga	1 457,9	-7,2	-9,8	-11,9	-13,9	-15,4	-16,1	-17,3	-18,5	-19,1	-19,1	1 309,6

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad lentelėje pateiktiems rodikliams didelę įtaką daro tiek Lietuvos, tiek užsienio šalių migracijos politikos pokyčiai. Taigi, rodikliai gali reikšmingai keistis, pavyzdžiui, dėl „Brexit“ arba supaprastintų migracijos į Lietuvą procedūrų taikymo išplėtimo didesniai profesijų skaičiui ir pan.

Darbo jėgos struktūros pagal kvalifikacijos lygį atitinkamos prognozės neturime. Istoriniai duomenys rodo, kad aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių dalis, palyginti su Lietuvos darbo jėga,

¹ http://www.lb.lt/uploads/documents/files/musu-veikla/ekonomikos-analize-prognozes/LEA_2015-12_LT_PRIEDAS3.pdf

² http://www.lb.lt/uploads/documents/files/musu-veikla/ekonomikos-analize-prognozes/2017_06_19%20LEA%20LT%202020Priedas.pdf

nuo šimtmečio pradžios nuosekliai didėjo (nuo 25 proc. 2001 m. iki 43 proc. 2017 m.). Darbo vietų, kur reikia aukštos kvalifikacijos darbuotojų, dalis per šį laikotarpį taip pat padidėjo (nuo 32 proc. iki 42 proc.), tačiau augimo tendencija buvo mažiau tolydi: aukštos kvalifikacijos darbo vietų dalis 42 proc. lygį pasiekė 2010 m. ir nuo to laiko buvo stabili. Tai iliustruoja, kad atitinkamų rodiklių prognozėms sudaryti būtų reikalinga atskira detali analizė. Kita vertus, nors pagal darbo jėgos su aukštuoju išsilavinimu dalį ir užimtųjų, dirbančių aukštos kvalifikacijos darbus, dalį 2017 m. Lietuva Europos Sąjungos kontekste neišsiskyrė – atitinkamai užėmė 6 ir 15 vietas tarp šalių narių, verslo atstovų (darbdavių, jų asociacijų) teigimu, kvalifikuotos darbo jėgos kiekis Lietuvoje jau yra nepakankamas, o studijas aukštosiose mokyklose ar profesinį mokymą baigę asmenys dažnai neturi tinkamų įgūdžių.

Jeigu šalyje nebus daroma esminių reformų, t. y. nebus daromos mokymo (pradinio, vidurinio ir profesinio) bei aukštojo mokslo reformos, kvalifikuotos darbo jėgos kiekis ilguoju laikotarpiu ir toliau bus nepakankamas. Be to, reikia turėti omenyje, kad bendrojo lavinimo ir aukštojo mokslo reformos įgyvendinimas truktų nemažai laiko ir kvalifikuotos darbo jėgos kiekį jis padidintų tik dar po kelerių metų. Todėl artimiausius keletą metų kvalifikuotos darbo jėgos veikiausiai trūks.

2. Ar Jūsų institucija yra atlikusi skaičiavimus ir prognozes, kaip per artimiausius 10 metų augs Lietuvos BVP ir BVP/capita, esant skirtingoms darbo jėgos kitimo prielaidoms:

- a) jeigu ir toliau darbo jėgos kiekis kiekvienais metais mažės po 30 tūkst. per metus;
- b) jeigu visus 10 metų darbo jėgos kiekis Lietuvoje nesikeis ir kiekvienais metais bus toks pat, koks yra dabar;
- c) jeigu visus 10 metų darbo jėgos kiekis Lietuvoje kiekvienais metais augs po 30 tūkst. per metus?

Tikslių skaičiavimų ir prognozių pagal jūsų pateiktas prielaidas nesame atlikę. Jiems atlikti reikėtų informacijos apie darbo jėgos kaitos priežastis, pavyzdžiui, ar ji didėtų dėl užsieniečių imigracijos, reemigracijos, dėl į darbo rinką įsitraukiančių dabar Lietuvoje gyvenančių neaktyvių gyventojų ar šių priežasčių derinio.

Pagal a), b) ir c) scenarijus galima tik apytiksliai įvertinti, kaip pasikeistų Lietuvos BVP augimo potencialas. Toks skaičiavimas nuo įprastų BVP kaitos prognozių skiriasi tuo, kad, jį atliekant, neatsižvelgiama į tai, ar pavyktų papildomą darbo jėgą sėkmingai įdarbinti, kiek papildoma darbo jėga vartosis ir pan. Apytiksliais vertinimais minėti darbo jėgos scenarijai turėtų tokį poveikį:

- a) atveju vidutinis potencialiojo BVP augimas 2018–2027 m. sudarytų 1,1 proc. kasmet, potencialiojo BVP vienam gyventojui augimas – 2,0 proc. kasmet;
- b) atveju – atitinkamai 2,7 ir 2,5 proc. kasmet;
- c) atveju – atitinkamai 4,1 ir 2,9 proc. kasmet.

Pagrįstesnius skaičiavimus ir prognozes Lietuvos bankas pateiks ne vėliau nei iki 2018 m. rugsėjo 1 d.

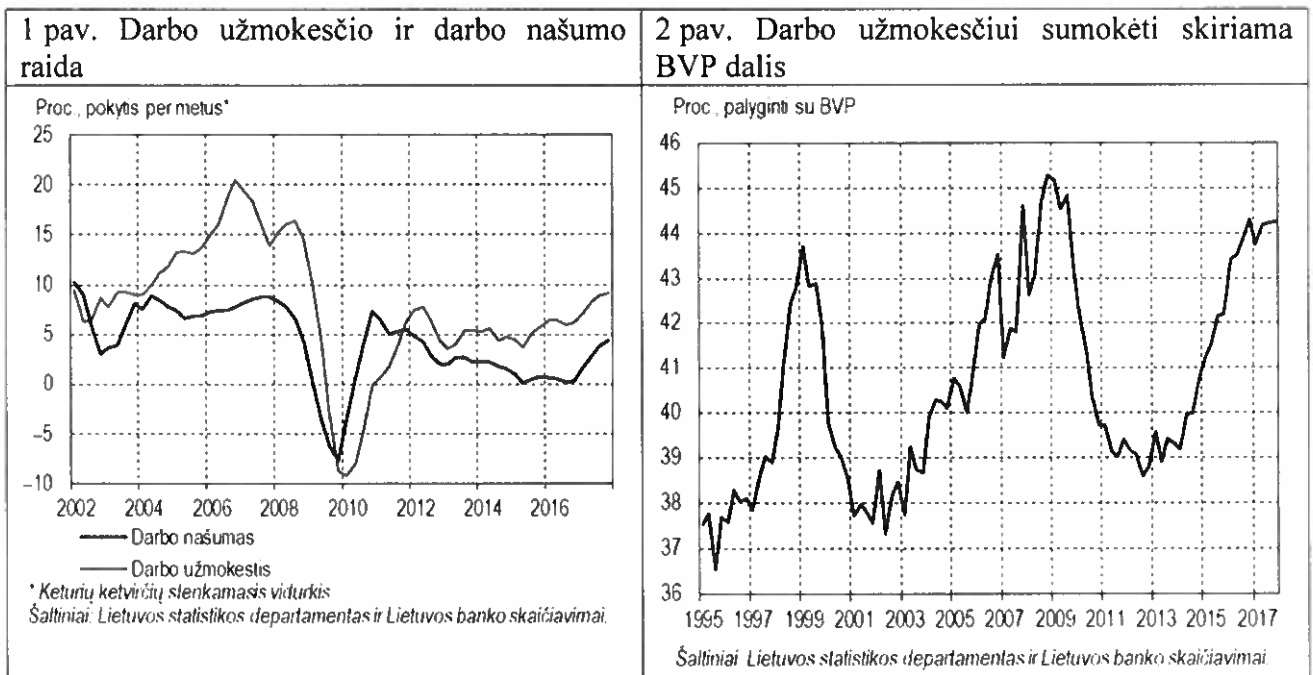
3. Ar Jūsų institucija yra atlikusi skaičiavimus, kaip per artimiausius 10 metų gali keistis vidutiniai atlyginimai Lietuvoje?

Lietuvos bankas prognozuoja, kad šiais ir kitais metais nominalusis bruto darbo užmokestis kils atitinkamai 6,7 ir 6,0 proc. Vėlesniais metais darbo užmokesčio kaita priklausys nuo padėties darbo rinkoje ir darbo našumo raidos.

Ilguoju laikotarpiu realusis darbo užmokesčio augimas turėtų būti lygus darbo našumo kilimui (Lietuvoje 2018–2027 m. darbo našumas turėtų augti maždaug 2 proc. kasmet), tačiau trumpuoju ir vidutiniuoju laikotarpiais šie augimo tempai gali skirtis. Pavyzdžiui, Lietuvoje iškart po ekonominės krizės sparčiau didėjo darbo našumas, tačiau vėliau – darbo užmokestis (žr. 1

pav.). Kurį laiką darbo užmokestis gali kilti gerokai sparčiau už darbo našumą. Vis dėlto, jei tokia padėtis užsitęsia ilgesnį laiką, kyla grėsmė įmonėms netekti dalies tarptautinio konkurencingumo.

Rizika, kad Lietuvoje minėta padėtis užsitęs, yra reikšminga. Didelė spartaus darbo užmokesčio augimo dalis yra susijusi su darbuotojų trūkumu. Priežastį, kodėl ateityje šis trūkumas turėtų mažėti, yra nedaug. Jį lemia struktūrinės Lietuvos ekonomikos problemos: gana didelė emigracija, mažėjantis darbo rinką papildančių jaunų asmenų skaičius, nepatenkinamai veikianti švietimo sistema. Šias problemas išspręsti yra sunku ir tam reikės nemažai laiko. Taigi, darbuotojų veikiausiai trūks ir toliau, o darbo užmokestis kils gana sparčiai. Tiesa, darbo užmokesčiui sumokėti skiriama BVP dalis dabar jau yra beveik pasiekusi istorines aukštumas, todėl veikiausiai darbo užmokestis ateityje didės lėčiau nei pastaruosius dvejus metus (žr. 2 pav.).



4. Ar Jūsų institucija yra atlikusi skaičiavimus ir prognozes, kaip lietuvių reemigraciją skatina atlyginimų didėjimas Lietuvoje ir kokius emigracijos / reemigracijos srautus per artimiausius 10 metų galima prognozuoti?

Konkrečių skaičiavimų, kaip kylantis darbo užmokestis veikia reemigraciją, Lietuvos bankas nėra atlikęs. Emigravusių asmenų apklausų rezultatai rodo, kad pragyvenimo lygis yra svarbiausia emigracijos priežastis³. Vadinasi, mažėjantis pragyvenimo lygio Vakarų Europoje ir Lietuvoje skirtumas ilgesniuoju laikotarpiu bus svarbi emigracijos mažėjimo ir galimai reemigracijos didėjimo priežastis. Tačiau reemigraciją veiks ne tik šis veiksnys. Emigravusiųjų apsisprendimui grįžti, manytina, poveikį turės galimybės nevaržomai kurti ir plėtoti verslą, mažėsianti biurokratija ir korupcija, gerėsianti švietimo sistema, leisianti tinkamai ugdyti grįžtančiųjų šeimos narius, ir teigiami sveikatos ir socialinės apsaugos sistemų pokyčiai. Išsamiau emigracijos ir reemigracijos priežastys aptariamos Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintoje Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 m. strategijoje⁴.

2017 m. birželio mėn. Lietuvos ekonomikos apžvalgos 2 priede esančios emigracijos prognozės pateiktos lentelėje.

³ <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/kas-sulaikytu-lietuvius-nuo-emigracijos-pageidavimai-sove-i-virsu.d?id=74595330>

⁴ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/9d935050423411e8844381e3890556cc?jfwid=dg8d3038x>

2 lentelė. Emigracijos prognozė

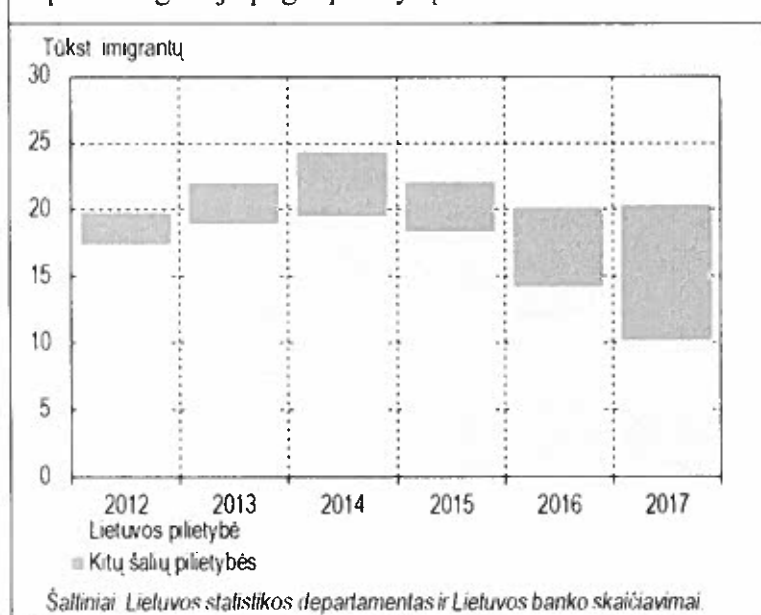
	2012– 2017 m. vidurkis	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Emigracija, tūkst. gyventojų	43,2	38,7	37,0	35,3	33,7	32,2	30,8	29,4	28,1	26,9	25,8

Lietuvos bankas artimiausiu metu ketina peržiūrėti minėtame priede sudarytą imigracijos prognozę, nes pastaruoju metu svariai pasikeitė Lietuvos imigracijos politika. Pavyzdžiui, nuo 2017 m. pradžios įdarbinant profesijų, kurių darbuotojų Lietuvoje trūksta, atstovus iš ne ES šalių nebereikia tikrinti, ar nėra ES piliečio, galinčio užimti darbo vietą. Tai prisidėjo prie užsieniečių (daugiausia iš Ukrainos ir Baltarusijos) imigracijos didėjimo (žr. 3 pav.). Šių metų pradžioje profesijų, kurių darbuotojų Lietuvoje trūksta, sąrašas⁵ buvo papildytas dalimi statybininkų profesijų. Tai padidins įmonių, galinčių naudotis supaprastinta imigracijos tvarka, skaičių.

Be to, 2016–2017 m. labai sumažėjo Lietuvos piliečių reemigracija (žr. 3 pav.). Prie pastarosios sumažėjimo Lietuvos migracijos statistikoje galėjo prisidėti aktyvesnis skolų už privalomąjį sveikatos draudimą administravimas. 2017 m. pradžioje šis veiksnys pastebimai paveikė emigracijos duomenis. Taigi, sumažėjusi reemigracija statistikoje nebūtinai parodo tikrąją reemigracijos kaitą.

Dėl išvardytų priežasčių, t. y. besikeičiančios imigracijos politikos, dėl ne visiškai aiškių priežasčių pastebimai mažėjusios reemigracijos, pagrįstos imigracijos ir reemigracijos prognozės šiuo metu neturime. Lietuvos bankas ją pateiks ne vėliau nei iki 2018 m. rugsėjo 1 d.

3 pav. Imigracija pagal pilietybę



5. Ar Jūsų institucija yra atlikusi skaičiavimus ir prognozes, kaip per artimiausius 10 metų racionaliai ir pagrįstai gali keistis pagrindiniai parametrai:

- „lietuviškos“ darbo jėgos kitimas miestuose ir regionuose;
- bendri reemigracijos srautai, reemigracijos į didmiesčius ir regionus srautai;
- darbo jėgos imigracija iš kitų šalių?

Kol kas nesame atlikę a) ir b) punktuose minimų regioninių skaičiavimų ir prognozių, dalį jų planuojame atlikti iki šių metų pabaigos. Skaičiavimų ir prognozių, susijusių su darbo jėgos

⁵ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a606a180e57b11e7acd7ea182930b17f>

arba regioninės imigracijos skaidymu pagal pilietybę, šiuo metu neturime galimybių atlikti dėl nepakankamo statistinių duomenų detalumo.

Dėl c) punkte pateikto klausimo: kaip rodo naujausi duomenys, imigracija gali gerokai pasikeisti, nes ji priklauso nuo Lietuvos imigracijos politikos ir įmonių poreikių. Jei įmonės aktyviai sieks įdarbinti daugiau užsienio (ne ES) piliečių ir jei valstybės politika bus palankesnė imigracijai, pastaroji gali pastebimai padidėti.

Vis dėlto, vertinant plačiau, vidinės migracijos, reemigracijos ir imigracijos politika visų pirma turėtų priklausyti nuo išsikeltų tikslų⁶, kuriuos sukonkretinti, apibrėžti ir jiems pasiekti reikalingas veiksmingas priemonės parinkti turėtų pagrindinės už atitinkamus klausimus atsakingos valstybės institucijos. Kadangi tai kompleksiniai, strateginio pobūdžio valstybės vystymo iššūkiai, atitinkamų sprendimų paiešką ir jų įgyvendinimą matytume kaip svarbų rimto tarpinstitucinio bendradarbiavimo projektą.

6. Jeigu iki šiol tokios prognozės nėra atliktos, prašytume jas atlikti ir pateikti mums.

Atsakyme į antrą klausimą pateiktus skaičiavimus ir ketvirtame klausime prašomą imigracijos prognozę Lietuvos bankas patikslins arba pateiks ne vėliau nei iki 2018 m. rugsėjo 1 d.

Medžiagą, panašią į penkto klausimo a) ir b) punktuose prašomus skaičiavimus, Lietuvos bankas planuoja viešai paskelbti iki 2018 m. pabaigos.

7. Ar Vyriausybė planuoja realizuoti racionalią darbo jėgos imigracijos politiką, jeigu taip, tai kuri institucija yra ir bus atsakinga už tokią politiką, bei kokius racionalius darbo jėgos imigracijos tikslus realizuos?

Klausimas skirtas Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

Valdybos pirmininkas

Vitas Vasiliauskas

Tomas Šiaudvytis, tel. (8 5) 268 0134

⁶ Pavyzdžiui, siekiant maksimizuoti šalies BVP, svarbu didinti gamybos veiksnių (darbo jėgos, kapitalo ir technologinių žinių) apimtį. Tačiau, siekiant maksimizuoti bendrąjį nacionalinį produktą, tenkantį vienam tautiečiui, darbo jėgos didinimas, leidžiant laisvą užsieniečių imigraciją, nebūtinai padės pasiekti tikslą, nes imigracija gali sulėtinti darbo užmokesčio kilimą. Siekiant minėto tikslo, galėtų būti vykdoma išmanioji imigracijos politika, pavyzdžiui, veiktų supaprastinta tik kvalifikuotų darbuotojų imigracijos tvarka.

DETALŲS METADUOMENYS

Seimo kanceliarijoje GAUTA

Dokumento sudarytojas (-ai)	Lietuvos bankas 188607684, Gedimino g. 24, LT-01104 Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Lietuvos banko atsakymas į Seimo narių rašytinį klausimą nr. 410-kl-24
Dokumento registracijos data ir numeris	2018-05-28 Nr. S 2018/(22.3.E-2200)-12-2614
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	2018-05-28 Nr. LRSK-41135-ePVKIS
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Vitas Vasiliauskas, Valdybos pirmininkas, Valdyba
Sertifikatas išduotas	VITAS VASILIAUSKAS
Parašo sukūrimo data ir laikas	2018-05-28 08:46:48
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2018-05-28 08:46:55
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	VI Registru Centras RCSC (IssuingCA-A), VI Registru Centras - I.k. 124110246 LT
Sertifikato galiojimo laikas	2017-06-06 - 2019-06-06
Parašo paskirtis	Registravimas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Diana Basalykienė, Referentė, Ekonomikos ir finansinio stabilumo tarnyba
Sertifikatas išduotas	DIANA BASALYKIENĖ
Parašo sukūrimo data ir laikas	2018-05-28 10:47:32
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2018-05-28 10:47:45
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	VI Registru Centras RCSC (IssuingCA-A), VI Registru Centras - I.k. 124110246 LT
Sertifikato galiojimo laikas	2017-03-15 - 2019-03-15
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Gauto dokumento registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "avilys.server, Sintagma LT" išduotą sertifikatą "avilys.server, DPVP skyrius, Sintagma LT", sertifikatas galioja nuo 2007-12-14 iki 2017-12-11
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	-
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	-
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	iSign.lt ADoc v1.0
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. META-INF/signatures/signatures2.xml: Sertifikato (subjektas: avilys.server, galioja nuo: 2007-12-14 14:44:50) kelio tikrinimas nesėkmingas. Sertifikato galiojimas jau pasibaigė 2017-12-11 14:44:50, o turėtų galioti datai - 2018-05-28 13:54:00. META-INF/signatures/signatures1.xml: Laiko žyma „SignatureTimeStamp“ sukurta nepatikimos laiko žymų tarnybos (naudotas nepatikimas sertifikatas (subjektas: SK TIMESTAMPING AUTHORITY, galioja nuo: 2014-09-16 11:40:38)). Sertifikatas patvirtintas nepatikimu sertifikavimo centro sertifikatu (subjektas: EE Certification Centre Root CA). META-INF/signatures/signatures0.xml: Laiko žyma „SignatureTimeStamp“ sukurta nepatikimos laiko žymų tarnybos (naudotas nepatikimas sertifikatas (subjektas: SK TIMESTAMPING AUTHORITY, galioja nuo: 2014-09-16 11:40:38)). Sertifikatas patvirtintas nepatikimu sertifikavimo centro sertifikatu (subjektas: EE Certification Centre Root CA). Yra negaliojančių teisinę galią turinčių el. parašų: negalima patikimai atpažinti turinį ir (ar) identifikuoti el. parašą
Paieškos nuoroda	https://epvkis.lrs.lt/epvkis/actDHSDocumentShow?docOid=ae622453626011e897609cf0fe9cdeb04
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2018-05-28 13:54:01 ePVKIS